

ГРУЗИЯ МЕЖДУ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИТЕ ИЛЮЗИИ И РЕГИОНАЛНИТЕ КАПАНИ

проф. Нина Дюлгерова

След разпадането на биполярния свят в началото на 90-те години на 20 век динамично развиващите се глобални процеси очертават не толкова новите международни субекти, колкото възстановяването на забравени регионални обекти, какъвто е Кавказкия регион. Светът след 11 септември 2001 г. не само заживя с новите акценти в международните отношения, но получи достатъчно доказателства за промяната на мястото и ролята на този район и в частност на Грузия, в глобален план. Утвърждаващият се през 21 век нов геополитически ред се развива в унисон със засилващата своята популярност в западните политически и научни кръгове теория, според която през 21 век центровете на световно влияние и експортираните от тях геополитически проекти ще се превърнат в основна област на „конкуренция”. Това са Запада (неомондиализма, неоатлантизма), Русия (неоевразийството), и ислямският свят (ислямският мондиализъм). От съществено значение е обстоятелството, че тези центрове (Европа, Русия, САЩ и ислямският свят) са непосредствено свързани с Кавказ и Средна Азия, които представляват разделително-съединителната буферна зона. Това предполага няколко варианта в зависимост от дислокацията на различните центрове. С оглед на загубата или утвърждаването, или съответно, засилването или отслабването на контрола на Запада над Евразия може да се стигне до обединяването на няколко суперсили срещу мондиалисткия свят (западната хегемония), или обратно до тяхното разделяне и изолация. С оглед на тази тенденция САЩ чрез геополитическите си проекти, се стреми активно към установяване на контрол и политическо влияние в Евразия. Целта е предотвратяване възможността от обединение между евразийците, европейските мондиалисти и ислямските интегристи посредством Кавказ и Средна Азия. Чрез инвестиции в региона между Каспийско и Черно море, установяване и

засилване на своите политически и икономически интереси в Средна Азия, както и чрез установяването на контрол над находищата на енергоресурсите и техните транспортни маршрути Вашингтон целенасочено се опитва да създаде реална база за контрол над геостратегическата зона Кавказ и Средна Азия.

През първите години на 21 век се засилват геоикономическите контури на американските, европейските (в определена степен и японските) амбиции към установяване на стабилни позиции в Евроазиатския регион.

В този геополитически контекст, който определя икономическото и политическото бъдеще на Кавказ и Централна Азия минимум за 25-40 години, значение придобиват функциите, интересите и геополитическото място на Грузия през 21 век. Грузия е съществен сегмент от т.нар. буферна (разделителна) зона. Тя заедно с целия Кавказки регион е в центъра на глобалните геополитически игри и част от пространството на реална конкуренция на супердържавите и техните съюзи. С оглед на своите интереси Грузия се нуждае от точно определена стратегия и най-вече ясно отношение към геополитическите проекти, които през 21 век са доминанта в системата на международните отношения. През последните години ситуацията в Кавказкия регион засилва своя драматизъм и непредсказуемост, което задълбочава катаклизмите, оказващи неблагоприятно влияние върху него. Засилва се опасността и от ислямския фундаментализъм, идващ от страните от Персийския залив и Средния Изток. Наблюдава се и увеличаване на противоречията между двата полюса, което преминава във фаза на напрежение и преход. От една страна се активизира руският блок, а от друга – Запада все по-действено се включва в регионалните процеси, където все по-ясно се проявяват резултатите от американската политическа и икономическа инвазия.

В конкретен план Грузия поставя началото на т.нар. „второ разпадане на Съветския съюз”. За осъществяването на своите стратегически цели в тази посока САЩ използва т.нар. „мрежови проект”, който се базира върху

доказалата своята ефективност концепция за „мрежови войни”, формулирана за първи път от сътрудниците на RAND Corporation Джон Аквилла и Дейвид Ронфелт.

Първата „цветна революция” в постсъветското пространство, а именно „Революцията на розите” довежда на власт в Грузия Михаил Саакашвили след президентските избори в края на 2003 г. Идеята, която той в продължение на година и половина се опитва да реализира, е възстановяване на държавния интегритет. Успехът с преодоляване на Аджарския сепаратизъм не успява да балансира нерешените проблеми с Южна Осетия и Абхазия. Върху политиката на Грузия сериозно въздействие оказва конфликта с Абхазия. Неоспорим е нейния откровен проруски вектор, подчинен на страха от стремежа на Тбилиси да ликвидира нейния, непризнат, но и неоспорван от никого, суверенитет. Логична е закономерната проява на международните отношения, характерна за триъгълника „голям-среден-малък”, която се проявява чрез вечния страх на малкия народ от хегемонистичните амбиции на средния и чрез стремежа му към големия. Една от причините за абхазко-грузинския антагонизъм е и в очертаващата се перспектива за пълно дистанциране на Грузия от Русия.

Буферната роля на Русия, която признава териториалната цялост на Грузия, но не създава условия за премахване на абхазката самостоятелност, засилва антируската реакция в Тбилиси. В постоянен източник на дипломатическа «война» се превръща «проабхазката» роля на руските военни, съмняващи се в лоялността на Тбилиси към руските бази на Черно море. Не без значение за Москва са и периодичните доказателства за грузинската подкрепа на чеченските сепаратисти в Панкинската долина. За решаването на чеченския проблем Русия не се нуждае от външна намеса, а от сигурни грузински гаранции за запазване на военно-стратегическите позиции на Черно море. Тбилиси за Москва е много по-важен от Сухуми. Грузия обаче играе рискована игра срещу Русия, както по отношение на руските военни бази в Батуми и Алхалаки, така и повишавайки ценността

на «проруска Абхазия», превръщайки целия комплекс от отношения в омагьосан кръг.

Смъртта на грузинския премиер Зураб Жвания в началото на 2005 г., който успешно балансираше между импулсивния Саахашвили и изневрения Путин, както и засилващата се енергийна криза в страната, поставят Тбилиси пред много неизвестни. Стихийните масови демонстрации доказват отсъствието на ясна перспектива пред грузинските ръководители както по отношение на вътрешните проблеми, така и по въпроса за държавния интегритет. Една цифра показва ясно ограничените възможности на Саахашвили в предотвратяване прехода на държавната криза в икономически колапс – средната заплата в Грузия е не повече от 6 долара на месец. Външният дълг на държавата е 2.5 млрд. долара, което отговаря на 60 % от националния вътрешен продукт.

Едва ли посещението на американския президент Буш през май 2005, както и отпуснатата от Държавния департамент на САЩ поредна финансова инжекция разрешават политико-икономическите проблеми на държавата, но може би утвърждават американските позиции там.

Бъдещето на Грузия е до голяма степен обвързано с формите и параметрите на урегулиране на отношенията на Грузия с Абхазия и Южна Осетия, както и с Москва. Отсъствието на решения поставя Тбилиси пред нерадостната перспектива държавата да се разрадне на четири малки държави – малка Грузия с пристанище Поти – изход на Черно море; Южна Осетия, която ще се присъедини към руската автономна република Северна Осетия; населената с грузински мюсюлмани Аджария, която не пропуска склучая да покаже своята нетърпимост към Тбилиси и Абхазия, която реално е независим регион на Черно море.

Не може да се отрече обаче един съществен факт. Кремъл не се намесва в ситуацията в Грузия главно заради активните отношения на Тбилиси с Вашингтон. Нещо повече, грузинският проблем се явява и едно от главните препятствия за съюза САЩ-Русия срещу глобалния тероризъм, съюз, важен

както за Буш, така и за Путин. Не може да се отрече и друг елемент от сложния кавказки пъзел. Белият дом все още не е готов да рискува своите отношения с Кремъл заради Грузия.

През последните месеци Москва последователно отстоява във все по-рязка и непримирима форма своята позиция за решаване въпроса с руските военни бази в Грузия, както и срещу желанието на Тбилиси за предоставяне на територия за американски бази. Все по-често се напомня, че от Москва и нейната добра воля зависят „доставките на електроенергия и газ за Тбилиси”. Едва ли откритият през май 2005 г. тръбопровод Баку-Тбилиси-Джейхан ще реши суровинния проблем на Грузия, което означава и запазване на енергийната зависимост от Русия.

* * *

Проблемите като цяло не само не се решават, но се и засилват. Грузия като част от евразийския ареал е своеобразен барометър за развитието и степента на реализиране на геополитическите проекти за промяна в буферната зона. Невъзможността обаче да се преодолеят етнонационалните проблеми, както и регионалната обвързаност по отношение на стратегическите суровини, поставят под съмнение възможността да се осъществяват геостратегическите цели за грузинско териториално единство, гарантиращо спокойствието на транспортните коридори на нефт и газ от Каспийско море към нуждаещия се Запад. Продължава борбата за геостратегическо надмощие, в която Грузия е заложник на регионалните реалности и глобалните амбиции.